

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutus

Anna-Leena Harju

SUOMIFILMIIN EKSYNEET –
Laulutranskriptioita suomalaisista elokuvista vuosilta 1939–1963

Opinnäytetyö
Joulukuu 2019

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2019
Musiikin koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Anna-Leena Harju

Nimeke
Suomifilmiin eksyneet – Laulutranskriptioita suomalaisista elokuvista vuosilta 1939–1963.

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada vanhojen suomifilmien nuotintamattomat laulut näkyviksi. Työ esittelee kahdeksasta eri elokuvasta löytyneet 13 laulua vuosilta 1939–1963 ja joihin ei ole löytynyt valmiita nuotteja. Työn avulla halutaan pitää huolta näiden laulujen säilymisestä ja tallentamisesta. Opinnäytetyö edistää kulttuuriperinteen tallentamista. Laulujen transkriptiot on tarkoitus saada julkiseen käyttöön ja kappaleet julkaistaan tässä työssä nuotteina laulujen sanoittajien ja säveltäjien perikuntien tai kustantajien luvalla. Nuotit ovat avoimesti kaikkien käytettävissä, mutta eivät ole tarkoitettu kaupalliseen käyttöön.

Tutkimustyötä tehtiin katsomalla suomifilmejä ja tekemällä niiden lauluista transkriptioita, joko suoraan elokuvasta, tai nauhoittamalla ne ensin toiselle laitteelle. Elokuva on ainut soiva materiaali, mitä on löytynyt tässä työssä esiteltäville kappaleille. Transkriptioiden tekemiseen käytettiin MuseScore 3 -ohjelmaa.

Työtä varten on tutkittu noin 100 elokuvaa ja 300 laulukappaletta, mikä on vasta pintaraapaisu aiheesta. Materiaalia jatkotyöskentelyyn on runsaasti. Työtä on helppo jatkaa ja kehittää eteenpäin esimerkiksi lisäämällä nuotteihin soinnut, muut instrumentit ja mahdolliset laulustemat. Työ on herättänyt kiinnostusta, ja sitä aiotaan jatkaa ja syventää mahdollisen toimeksiantajan ja apurahan voimin.

Kieli

Suomi

Sivuja 31

Liitteet 9

Liitesivumäärä 15

Asiasanat

elokuva, elokuvahistoria, elokuvamusiikki, kulttuuriperintö, nuotintaminen, transkriptiot

THESIS
December 2019
Music Program

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Anna-Leena Harju

Title
Lost in Finnish Movie. Transcribing Songs from Finnish Movies from Years 1939–1963.

Abstract

The aim of this thesis is to make the unnoted songs of old Finnish films visible. The work presents 13 songs from 8 movies from the years 1939-1963. No sheet music were found for these songs. The work wants to take care of the preservation and recording of these songs. The thesis contributes to the preservation of cultural heritage. Song transcriptions are made for the public use. The songs in this work are published as sheet music with the permission of the estates of the composers and the lyricist or their publishers. Sheet music is open to the public, but is not intended for commercial use.

The research was made by watching Finnish films and transcribing their songs, either directly from the movie or first recording them on another device. The movie is the only sound material that has been found for the songs presented in this work. The transcripts were made by using MuseScore 3 software.

About 100 films and 300 songs have been studied for the work, which only scratches the surface of the subject. There is plenty of material for further work. It is easy to continue and develop the work, for example, by adding chords, other instruments and possible other vocals to the notations. The work has attracted interest and will be continued and deepened with the help of a potential sponsor and scholarship.

Language

Finnish

Pages 31

Appendices 9

Pages of Appendices 15

Keywords

cultural heritage, movie, movie history, movie music, music notation, transcription

Sisältö

1	Suomifilmien lumoissa	5
2	Elokuvasta nuottikuvaksi.....	7
2.1	Nuotinnusprosessi	7
2.2	Opinnäytetyön eettiset kysymykset ja tekijänoikeudet	10
3	Musiikki suomalaisessa elokuvassa.....	10
3.1	Elokuvamusiikki	13
3.2	Elokuvasäveltäminen	15
4	Kulttuuriperinteen tallettaminen.....	16
4.1	Työni osana kulttuuriperinteen tallettamista.....	16
4.2	Kansallinen audiovisuaalinen instituutti – ..... kotimaisen elokuvaperinteen tallettaja	16 16
5	Kenen lauluja laulat? – Nuotinnettujen laulujen taustat.....	17
5.1	Valssi / ”On rakkain mulle ollut ain...”	17
5.2	”Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki...”	19
5.3	”Miks’ rakkaus on tuskaisa niin...”	21
5.4	Kristiinan laulu	22
5.5	Kuusi kappaletta elokuvasta Härmästä poikia kymmenen	24
5.6	”Pupu-Jussi se metsässä nukkuu kuusen alla...”	26
5.7	”Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa...”	28
5.8	Kahden maailmassa	28
6	Pohdinta.....	30
	Lähteet.....	35

Liitteet

Liite 1	Luettelo päättötutkinnossa esitetyistä kappaleista.
Liite 2	Nuotti (Valssi/”On rakkain mulle ollut ain...”)
Liite 3	Nuotti (”Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki...”)
Liite 4	Nuotti (”Miks’ rakkaus on tuskaisa niin...”)
Liite 5	Nuotti (Kristiinan laulu)
Liite 6	Nuotti (”Ajetahan pojat komiasti, vaikka on vahrit tiellä...”) (”Hei ja hei ja hurja tuli pojasta...”) (”Lääsmanni laittaa kasakan piiskan ja kyllä se lyörä kes- tää...”) (”Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyni lairalle maa- ta...”) (”Niin monta yötä on komia poika lairallani maannu...”) (”Oliko se kunnon friiari, joka kahta rakasteloo...”)
Liite 7	Nuotti (”Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa)
Liite 8	Nuotti (Pupu-Jussi se metsässä nukkuu kuusen alla...”)
Liite 9	Nuotti (Kahden maailmassa)

1 Suomifilmien lumoissa

Mustavalkoiset suomifilmit ovat olleet iso osa elämäni ala-asteikäisestä lähtien, kun katselimme niitä isoäitini kanssa koulun jälkeen. Viereen otettiin välipalaleivät, lasillinen mehua ja uppouduttiin vanhojen suomifilmien maailmaan. Nyt musiikkipedagogiksi ja kansanlaulunopettajaksi valmistumisen kynnyksellä nämä upeat elokuvat ja niistä löytyvät laulut ovat tulleet entistä tärkeämmiksi.

Muutama vuosi sitten aloin mielenkiinnosta katsoa ja kuunnella suomifilmejä eri näkökulmasta. Havaitsin, että elokuvat ovat täynnä upeita lauluja. Aikaisemmin olin kiinnittänyt enemmän huomiota tarinaan kuin musiikkiin. Aloin tutkia, löytyisikö näistä lauluista nuotteja, koska halusin laulajana esittää niitä myös itse. Monet tunnetuimmat kappaleet, kuten esimerkiksi *Georg Malmsténin* säveltämä ja *Reino Rannan* sanoittama *Potkut sain*, elokuvasta *SF-paradiisi* (1940), löytyvät valmiina nuotteina, mutta pienistä sivuosaan jääneistä lauluista ei nuottia välttämättä löydy.

Ajatus tästä aiheesta kypsyi ensin musiikkipedagogiopintojeni päättötutkinnoksi *Aarteita – lauluja suomifilmien kätköistä* (2019) ja siitä jalostettuna täksi opin-
näytetyöksi. Tutkinnossani pääpaino oli nuotintamattomissa lauluissa. Nuotintamattomalla tarkoitan tässä työssä kappaleita, joista ei ole yleisesti saatavilla nuottia. Liitteessä 1 näkyvät tutkinnossa esittämäni laulut. Työni niin sanottu ”kypsytysaika” on ollut pitkä erinäisten henkilökohtaisten ja opinnäytteeseen liittyvien vastoinkäymisten vuoksi.

Kappaleiden nuotit ovat todennäköisesti jossain arkistojen kätköissä, mutta ne eivät ole saatavilla suuren yleisön käsiin. Joistakin kappaleista löytyy levytyksiä, mutta joidenkin osalta elokuva on ainut soiva materiaali. Omassa työssäni kaikki esittelemäni kappaleet ovat sellaisia, ettei niistä löydy levytystä. Yksi syy siihen, että kaikkea elokuvamusiikkia ei ole tallentunut nykyaikaan, voi olla esimerkiksi se, että Abel Adamsin vuonna 1927 perustaman Adams Filmin pääkonttorin varasto paloi kesällä 1959. Tämän mukana tuhoutui iso osa Suo-

men elokuvahistoriaa, koska elokuvista ei ollut muita kopioita. Samalla tuhoutui myös elokuvamusiikkia. (Uusitalo 2014.)

Yhteistyökumppania ei tällä opinnäytetyöllä varsinaisesti ollut, mutta Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) ja Teosto - Musiikintekijöiden ja kustantajien järjestö ja lisäksi säveltäjien ja sanoittajien perikunnat, sukulaiset ja kustantajat olivat suureksi avuksi työn etenemisessä. KAVI, ja siellä muun muassa tutkija *Juha Seitajärvi*, tekevät jatkuvasti työtä suomifilmien musiikin tutkimisen ja tallentamisen eteen. *Seitajärvi* esimerkiksi kokoaa Suomalainen elokuvamusiikki -levysarjaa, josta tähän mennessä on tullut seitsemän kokoelmalevyä. (Kiuru 2017.)

Tutkiessani aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä ei vastaani tullut yhtään tästä näkökulmasta tehtyä työtä. Yksi opinnäytetyö käsitteli viulunsoittajia suomalaisessa mustavalkoisessa elokuvassa ja oli lähinnä omaa aihealuetani. Elokuvamusiikista löytyi useita opinnäytetöitä, tutkielmia, graduja ja kirjallisuutta, mutta nekin lähinnä vain sivuuttivat omaa aihettani.

Opinnäytetyöhöni kuului elokuvien katsomisen ja transkriptioiden tekemisen lisäksi nuottien, musiikkitalienteiden ja kirjallisuuden lainaamista kirjastoista ympäri Suomen ja jatkuvaa sähköpostinvaihtoa muun muassa KAVIn ja Teoston kanssa. Materiaalikustannukset olivat pääasiassa paperi-, kopiointi-, tulostus- ja postituskuluja Suomeen ja Ranskaan. Puhelintyöskentelyä oli jonkin verran, mutta pyrin hoitamaan keskustelut sähköpostin välityksellä, jolloin niihin oli helpompi palata työn edetessä. Matkakustannuksia tuli muutaman Helsingin matkan verran. Pääosin työskentely tapahtui kotioloissa ja kirjastossa.

Tässä opinnäytetyössä perehdyn kahdeksaan eri elokuvaan ja yhteensä 13 kappaleeseen. Elokuvat, joiden lauluista olen tehnyt transkriptiot, löytyvät pohdinnassa esittelemistäni taulukoista 1 ja 2. Päättötutkinto- ja opinnäytetyöprosessin aikana olen tutkinut noin sadan suomalaisen elokuvan musiikkia ja lähes kolmesataa laulua. Aluksi oli tarkoitus etsiä vain trad.-kappaleita ja kansanmusiikkia, mutta työ vei mennessään. Lisäksi virallisia trad.-kappaleita löytyi vähemmän kuin ajattelin. Vaikka kyseessä oli perinteisen kansanlaulun kuuloinen

kappale, sille löytyikin säveltäjä ja sanoittaja. Poikkeuksena katsomiini elokuvi-
en joukossa oli elokuva *Härmästä poikia kymmenen* (1950), jossa trad.-
kappaleita oli huomattavan suuri määrä. Niistä esittelen tässä opinnäytetyössä
kuusi kappaletta.

Tahdon vielä tähdentää, että suomifilmillä en tarkoita tässä työssä mitään tiettyä
suomalaista filmituotantoyhtiötä, vaan yleisesti suomalaista, mustavalkoista elo-
kuvaa vuosilta 1939–1963. Tuotantoyhtiöt, joiden elokuvista olen nuotinnuksia
tehnyt, ovat Oy Suomen Filmituotanto, josta käytän myös heidän käytössään
ollutta lyhennettä SF, Suomi-Filmi Oy, Adams Filmi Oy, Fennada-Filmi Oy, jos-
sa yhdistyivät Fenno-Filmi Oy ja Adams Filmi Oy. Lisäksi mukana on myös yksi
Veikko Itkosen tuottama elokuva.

2 Elokvasta nuottikuvaksi

2.1 Nuotinnusprosessi

Vanhoissa suomifilmeissä laulut saattavat olla vain tunnelman luoja tai täyte-
kappaleita ilman sen suurempaa merkitystä, ellei elokuvaa ole luokiteltu musiik-
kielokuvaksi. Usein katsomissani elokuvissa laulettiin vain yksi säkeistö, joten
suurta tarinaa näihin lauluihin ei välttämättä sisältynyt, mutta jo pelkkä melodia
saattoi olla mielestäni nuotintamisen arvoinen. Jotkut muutaman lauseen lurau-
tukset jäivät nuotintamatta niiden lyhyiden vuoksi tai siksi, että kyseisestä lau-
sahtamalla laulettu melodiasta ei saanut selvää joko laulajan epäviireyden
vuoksi, tai siksi, että melodialla ei ollut varsinaista tarkoitusta. Kappaleiden nuo-
tintamiseen meni huomattavan paljon aikaa joten jouduin rajaamaan opinnäyte-
työni vain 13 lauluun. Työtäni rajasi automaattisesti myös se, olinko saanut sä-
veltäjien ja sanoittajien perikunnilta tai kustantamoilta luvan nuottien
julkaisemiseen.

Haasteita vanhojen suomifilmien musiikin nuotintamiseen löytyy jo siitä, että aika on saattanut kuivattaa vanhoja filminauhoja, mikä vaikuttaa heikentävästi filmin ääneen ja kokonaisuuteen. Näin ollen instrumenttien, melodioiden ja laulun sanoitusten erottaminen ja hahmottaminen voi olla hankalaa, varsinkin kun kaikista elokuvien musiikeista ei ole olemassa valmista nuottia. Elokuvien musiikkien nuotit olisivat tutkijoille hyödyksi ja KAVIn arkisto toivookin saavansa lisää nuotteja kokoelmiinsa, jossa ne olisivat tutkijoiden saatavissa. Lisäksi televisiossa esitettävä versio elokuvasta on saatettu lyhentää alkuperäisestä, joten osa sävelletystä musiikista on voinut jäädä pois. (Juva 1995, 13–14.) Lisäksi vanhat filmikelat ovat saattaneet venyä ja näin ollen hidastaa elokuvan ääniraitoja, ovat sävellajitkin voineet muuttua. Tämän vuoksi kaikkia tekemiäni transkriptioita ei ole kirjoitettu elokuvan sävellajeissa, vaan niin sanotusti helpotetuissa¹ sävellajeissa. Pohdinnassa esittelemissäni taulukoissa 1 ja 2 näkyvät työssäni käyttämieni kappaleiden alkuperäiset ja helpotetut sävellajit.

Ilman kulttuurin ja median digitalisoitumista, eli tässä tapauksessa esimerkiksi vanhojen kotimaisten elokuvien siirtämistä uuteen, digitaaliseen muotoon, minun olisi ollut lähes mahdoton tehdä tätä työtä. Digitalisoitumisen ansiosta pääasiassa kaikki tarvitsemani tieto tutkimistani lauluista löytyi Internetin erilaisista hakukoneista (esim. finna.fi), eikä minun tarvinnut etsiä materiaalia ympäri Suomea. Lisäksi kaikki tutkimani elokuvat löytyivät suoraan omalta tietokoneeltani tilaamani suoratoistopalvelun tallennuksista.

Tallensin suoratoistopalveluuni lähes kaikki YLE:n TV1:llä näytetyt vanhat suomifilmit. Alun perin tallensin ne sen vuoksi, että halusin ne katsoa, mutta katsominen muuttui pian tutkimustyöksi. Katsoin elokuvia siinä järjestyksessä, missä ne suoratoistopalveluni tallennuksissa olivat. En halunnut keskittyä mihinkään tiettyyn aikakauteen, vaan halusin katsoa mahdollisimman paljon eri vuosien ja tyyllilajeiltaan erilaisia elokuvia.

---

¹ Helpotetulla sävellajilla tarkoitetaan elokuvassa esiintyvän alkuperäisen sävellajin muuttamista niin, että siinä on mahdollisimman vähän ylennyksiä tai alennuksia.

Elokuvien katsominen ja kuunteleminen tapahtuivat kannettavan tietokoneen välityksellä, ja äänentoisto ei ollut paras mahdollinen. Nuotinsin kappaleita suoraan elokuvista ja osan äänitin toiselle laitteelle, jotta pystyin jatkamaan nuotinnustyötä ja kappaleiden kuuntelua muuallakin kuin tietokoneen ääressä. Haastavinta nuotintamisessa olivat äänellisesti huonolaatuiset elokuvat, jolloin laulujen sanoituksista oli hyvin vaikea saada selvää. Melodiat puolestaan kuuluvivat pääasiassa hyvin. Harmillisesti joitakin kappaleita jäi nuotintamatta tai sanoituksia kuulematta laulujen päälle tapahtuvan replikoinnin tai muun äänimaailman vuoksi. Kaikkea en siis kotilaitteilla pystynyt kuulemaan.

Nuotinnustyötä tein ilmaisella MuseScore 3 -nuotinnusohjelmalla (musescore.com), jonka käyttö on itselleni tuttua ja automatisoitunutta. Aloitin nuotinnustyön kuuntelemalla laulujen melodioita tahdin kerrallaan. Lopuksi kuuntelin kappaleet kokonaisuutena ja korjasin mahdolliset virheet. Virheitä lopullisissa nuoteissa voi toki olla edelleenkin. Muutamista lauluista on olemassa valmiina melodialtaan samankaltaisia versioita, mutta pidin tärkeänä näidenkin versioiden tallentamisen vedoten kansanmusiikin muunteluun.

Seuraavaksi keskityin laulujen sanoihin ja pyrin saamaan ne mahdollisimman tarkasti selville. Joitakin sanoja oli mahdotonta kuulla, mutta päättelemällä sanoitukset tulivat valmiiksi. Joissakin transkriptioissa olen jättänyt osan sanoista kirjoittamatta, koska niistä on ollut mahdotonta saada selvää. Joihinkin lauluihin olen lisännyt sanoituksia, joita olen etsinyt erinäisistä kansanlaulukirjoista. Soinnutuksia en kappaleisiin tehnyt, koska niitä tärkeämpänä pidin tässä työssä melodioiden ja sanoitusten tallentamista.

Nuotteihin olen merkinnyt kappaleen nimen, jotka olen löytänyt Suomen kansallisfilmografia -kirjasarjasta ja [Elonet.fi](https://elonet.fi)-sivustolta. Jos laululle ei löytynyt valmista nimeä, merkitsin nimeksi laulun ensimmäiset fraasit, esimerkiksi ”Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa...”. Lisäksi nuoteista löytyvät mahdolliset säveltäjät ja sanoittajat ja kyseisen elokuvan nimi sekä valmistumisvuosi.

2.2 Opinnäytetyön eettiset kysymykset ja tekijänoikeudet

Aikaisemmin luvussa 1 mainitsemaani päättötutkintoa varten olin jo ollut yhteydessä KAVIn kotimaisten elokuvien tutkijaan *Juha Seitajärveen*, joka auttoi minut alkuun kertomalla muun muassa sen, mitä kautta minun kannattaisi etsiä kadonneita nuotteja. Kaikkein tärkeimmäksi tiedonlähteeksi muodostui Finna.fi-sivusto.

Kun halusin tehdä opinnäytetyöstäni julkisen, tuli eteeni nuottien julkaisuun liittyvä ongelmavyöhyke. Tämän vyöhykän purkamisessa ensisijaisen tärkeänä apuna olivat Musiikintekijöiden ja kustantajien järjestö Teosto sekä Suomen Musiikin kustantajat ry. Minun tuli selvittää laulujen julkaisulupien haltijat, joten lähetin Teostolle listan kaikista nuotintamistani kappaleista sekä niiden säveltäjistä ja sanoittajista. Teoston kautta sain yhteystiedot säveltäjien ja sanoittajien perikunnille ja kustantamoille. Seuraavaksi lähetin sähköpostia ja kirjeitä ympäri Suomea ja jopa Ranskaan, joiden avulla selvitin, saanko luvan nuottien julkaisuun. Samalla lähetin asianomaisille myös tekemäni nuotit kyseisistä lauluista. Tämä prosessi yllätti minut ja ehdin jo lannistua, koska jos en olisi saanut nuotteille julkaisulupaa, olisi opinnäytetyöni ollut mielestäni turhanpäiväinen. Kaikkiin yhteydenottoihini ei vastattu, mutta pääosin kaikki, joihin otin yhteyttä, olivat kiinnostuneita ja kiitollisia opinnäytetyöstäni ja antoivat mielellään luvan nuottien julkaisemiseen. Lisäksi pyysin luvan kuvien julkaisemiseen KAVI:lta. Elokuvat *Tähtityttö* ja *Ryysyrannan Jooseppi* ovat elokuvia, joiden kuviin en KAVIn kautta saanut julkaisulupaa. Tämän vuoksi näistä elokuvista ei ole kuvia tässä opinnäytteessä.

3 Musiikki suomalaisessa elokuvassa

Elokuva ei ole vain ajanvietteenä eräs aikakautemme merkillisimpiä ilmiöitä eikä vain kulttuuritekijänä eräs tärkeimpiä voimavarojamme, se on myöskin sodassa äärettömän tehokas ase ja ratkaisevimpia mielialan ylläpitäjiä (Linnus 1997, 117).

Talouslama aiheutti kotimaiselle elokuvalla vaikeuksia 1920- ja 1930-lukujen vaihteessa. Samaan aikaan elokuva-alaa mullisti äänielokuvan saapuminen. 1930-luvun alkupuolella suomalainen näytelmäelokuva sai helpotusta ongelmiinsa verovapaudella, jota kesti tammikuuhun 1941 asti. Samalla näytelmäelokuvien valmistus lähti nopeaan nousuun. (Uusitalo 1995, 19.) ”Äänielokuvan nousu perustui optisen äänimenetelmän keksimiseen: ääni tallennettiin filmin nauhan reunaan optisesti, valon muutoksina.” Kyseinen tapa mahdollisti 1930-luvulla laadukkaan äänentoiston, mutta tätä optista tallennusta käytettiin vain elokuva-alalla, joten tietotaito oli luotava itse. Äänittämiseen tarvittiin arvokkaita laitteita ja osaavat ammattilaiset olivat harvassa. (Gronow 1995, 507.)

Sodan loputtua ääni tallennettiin helposti leikattavalle ja korjattavalle ääninauhalle. Yleisradio hankki Suomen ensimmäisen nauhurin 1939, mutta vasta vuosien päästä nauhurit siirtyivät elokuvatuotannon pariin. Sitä ennen ääni tallennettiin suoraan filmille tai pikalevyille, jolta se sitten soitettiin kuvattavassa kohtauksessa. Äänitystulokset olivat heikkoja ja ratisevia. Lisäksi filmien kehitysvaiheessa käytetyt vääränlaiset kehitysnesteet tai lämpötilat saattoivat aiheuttaa äänitteissä suhinaa. Elokuvien äänenlaatu saattoi vaihdella erinomaisesta huonoon. (Gronow 1995, 507.)

Elokuvayhtiöiden tuli vastata tuotannollaan myös ulkopuolelta tuleviin ”kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin” (Laine 2019, 194). Sota-ajan erilaisten sääntöjen vuoksi musiikista pystyi nauttimaan vain rajallisesti, joten musiikkielokuvat olivat suosittuja. On jopa havaittu, että tuotanto nousi sodan aikana. Yksi tarkoitus elokuvalla sota-aikana oli pitää elämä mahdollisimman normaalina. Elokuvia tarvittiin kotirintamalla, mutta myös sotilaiden mielenkohottajina. Sota-aikana elokuvateatterit olivat auki pitäen osaltaan huolta siviilissä olevien viihteestä. Sota-aika lisäsi tuon ajan musikaalitähtien suosiota, kun he kävivät rintamalla viihdytyskiertueilla ja sotien jälkeen iltamissa ympäri Suomea. 1950-luvulla *SF*-musikaalit tarjosivat vastapainoa raskaalle arjelle. (Juva 1995, 130; Kakko 2019, 205, 208; Linnus 1997, 119.)

Suomeen kasvoi 1930–1940 -lukujen vaihteessa kahden suuren tuotantoyhtiön, Suomen Filmiteollisuuden ja Suomi-Filmin, elokuvatuotannot, jotka kohdistettiin nimenomaan kotimaan markkinoille ”kansaa puhuttelevilla” elokuvilla. Suomen Filmiteollisuuden eli SF:n elokuvat sisälsivät maalaisaiheita (esim. Pohjalaisia, 1936) ja farssikomedioita, (esim. Rykmentin murheenkryyni, 1938) kun taas Suomi-Filmin tuotannossa aiheet liittyivät moderniin kaupunkielämään (esim. Vaimoke, 1936). 1930-luvun lopulla näytelmäelokuvien tuotannon perustehtävä oli kotimaisen elokuvakulttuurin luominen. Tuottajat kilpailivat keskenään, kuka saa määrätä ja luoda kotimaisen elokuvan perustan. Vuoteen 1936 mennessä oli opittu puheen ja musiikin käyttö. Äänitystekniikka oli vielä silloin kallista ja vain muutamat osasivat käyttää sitä. Monista sen ajan elokuvista kuulee, kuinka haastavaa äänen tallentaminen oli. Musiikkia oli käytetty kaikissa 1930-luvun loppupuolen elokuvissa. (Gronow 1995, 503; Laine 1995, 82; Salmi 1997, 147; Uusitalo 1995, 19.)

Sotien jälkeen 1940-luvulla kaikki viihteen eri alat alkoivat menestyä. Tuotantoyhtiöt tekivät elokuvia liukuhihalta ja niitä saattoi valmistua jopa 30 vuodessa. Elokuvamusiikista tuli monipuolisempaa, ja alkoi painottua iskelmämusiikkiin ja jopa elokuvien aiheita otettiin suosikkilauluista (esim. Rosvo Roope, 1949). Näistä uusista ”liukuhihnalla tuotetuista” musiikkielokuvista tuli hyvin suosittuja. (Alanen 2005, 244.)

1950-luvun alussa raakafilmin tuontisäännöstely päättyi, ja sitä myötä raakafilmiä hellitti. Silloin tuotantoa nostettiin lisäämällä elokuviin enemmän kevyttä viihdettä. Näiden viihteellisten musiikkielokuvien osa kotimaisessa elokuvatuotannossa oli suuri, sillä 1950-luvulla jopa neljäsosa ensi-iltaelokuvista sisälsi musiikkiviihdettä. Kun televisio aloitti toimintansa Suomessa 1950-luvun loppupuolella, oli taistelu elokuva-alan kanssa armoton ja televisio voitti kilpailun. Elokuvien tuotantoyhtiöt eivät kyenneet kehittämään tuotantoa riittävästi, jotta katsojakunnan kiinnostus olisi pysynyt yllä. (Juva 1995, 154; Kilpiö 2005, 109.)

Nuoret muusikot pienine yhtyeineen alkoivat ottaa tilaa vanhan koulukunnan säveltäjiltä 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa ja isotöiset partituurit alkoivat jäädä taka-alalle. Kun elokuvien budjetit alkoivat supistua, pienemmät yhtyeet tuli-

vat halvemmiksi, kuin suuret viihdeorkesterit. Musiikin taltioiminen ei myöskään vaatinut isoja tiloja, vaan ne toteutettiin etupäässä levytysstudioissa. Samoihin aikoihin SF etsi uutta suuntausta ja uutta katsojakuntaa kustannusten noustessa ja katsojamäärien laskiessa. Tällöin syntyivät nuorisoelokuvat, kuten *Jengi* (1963). Näiden elokuvien tavoitteena oli saada yhteys nuorisoon ja samalla tuoda esiin ajankohtaisia teemoja. Tämä yritys nostaa katsojalukua epäonnistui, ja pitkien elokuvien tuotanto päättyi vuoteen 1963. Parin vuoden päästä SF lopetti toimintansa kokonaan. 1960-luvulla elokuvatuotanto romahti, mikä muutti kotimaista elokuvateollisuutta. Television rantautuessa Suomeen, siirtyivät pääosin kaikki elokuvantekijät television alaisuuteen. Valtiontuki piti huolen siitä, että jonkinlaista elokuvatuotantoa voitiin pitää yllä. Kuten Juva (1995, 154) on todennut: ”nuoret aikuiset tekivät siis elokuvia kaltaisilleen, ja musiikin piti kuulostaa tuoreelta.” (Hupaniittu 2019, 15; Juva 1995, 154, 177.)

Sotien jälkeen ja 1960-luvulla Suomessa esiintyi paljon taide- ja kulttuurikiistoja, jotka liittyivät muun muassa kulttuuriseen kahtiajakoon, muutospaineisiin, isänmaallisuuteen, suomalaisuuteen, uskontoon ja moraalikysymyksiin. Kiistat auttoivat käsittämään kulttuurin tapojen ja merkitysten sekä esimerkiksi uskonnon, kodin ja kotimaan arvojen muutoksia. Kansainvälinen modernismi voitti yhteentörmäyksessä kotimaisen kulttuurisen sivistyksen, minkä vuoksi muun muassa taide-elämä jakautui ”modernistisiin osakulttuureihin” ja ”suuren yleisön taiteeseen”. Tämä jakautuminen lisäsi ”tavallisten ihmisten” ja specialistien välistä eroa. 1960-luvulle asti nämä kulttuurikiistat koettiin usein sukupolvikonflikteina. Sukupolvikonfliktit kertoivat sukupolvituntemuksesta. Arvokiistat aiheuttivat muutospaineita, jotka nuoriso liitti yhteiskuntaan, esimerkiksi elokuvassa *Jengi* (1963). Tämä moderni ajattelutapa ravisutti perinteisiä käytäntöjä. (Elfving 2006, 192; Lähdesmäki 2007, 209; Vainikkala 2007, 20–22.)

3.1 Elokuvamusiikki

Välimäen (2008, 7) mukaan ”elokuvat ovat vahvoja äänellisiä teoksia”. Kun elokuvateatterin valkokangas on kaksiulotteinen, muuttaa musiikki tilan kolmiulotteiseksi ja elokuvakokemuksesta tulee kokonaisvaltaisempi. Ääni ja musiikki

voivat auttaa seuraamaan elokuvaa ja sen käänteitä niin, että kuulija-katsoja ei sitä usein edes huomaa. Toki elokuvaan kuulu olennaisena osana myös musiikki, joka on tarkoituskin huomata. (Välimäki 2008, 7, 12–13.)

Perinteisesti elokuvan äänet on eritelty puheeseen, musiikkiin ja äänitehosteisiin. Kuitenkin nykyelokuvassa musiikki ja äänitehosteet voivat sekoittua toisiinsa, niin että niiden välistä rajaa on vaikea hahmottaa. Klassisessa Hollywood-elokuvassa musiikki oli kiinni replikoinnissa ja kuvassa. Musiikin tarkoituksena oli luoda ja vahvistaa tunteita ja tunnelmia sekä pitää yllä elokuvan johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta. 1960-luvulla syntyneen suuntauksen myötä elokuvissa kuultava musiikki alettiin käsittää omana itsenään eli tekijänä, joka pystyy kertomaan itsenäisesti saman, ellei jopa enemmän, kuin mitä elokuva kertoisi kuvallisesti. Enää musiikki ei ollut vain tunnetilojen syventäjä. (Välimäki 2008, 30, 34–35.)

Elokuville kuuluu kahdenlaista musiikkia, diegeettistä ja ei-diegeettistä. Diegeettinen musiikki on musiikkia, jonka roolihahmot kuulevat (esimerkiksi radio tai roolihahmon laulu), ja ei-diegeettinen musiikki on kerronnallista musiikkia, jota roolihahmo ei kuule. Se kuuluu vain katsoja-kuulijalle. (Välimäki 2008, 39–40.) Tässä työssä käsitellyistä lauluista kaikki ovat diegeettistä musiikkia, koska joku roolihahmo on sen laulanut. Lisäksi esimerkiksi elokuvassa *Jengi* (1963) nuoriso kuuntelee musiikkia levyiltä, ja tämäkin on diegeettistä musiikkia. Ei-diegeettistä musiikkia näissä elokuvissa ovat taustamusiikit, joita roolihahmo ei kuule, ja ne ovat sävelletty elokuvaan katsojalle tunnelman luojaksi.

Alkuperäismusiikilla tarkoitetaan elokuvaa varten tehtyä musiikkia. Muualta lainattu musiikki on musiikin käyttöä elokuvassa. Joskus näitä kahta yhdistellään, joten niiden raja on häilyvä. (Välimäki 2008, 40.) Kaikki tässä opinnäytetyössä esitellyt kappaleet ovat alkuperäismusiikkia lukuun ottamatta trad.-kappaleita.

3.2 Elokuvasäveltäminen

Elokuvamusiikki on melko uusi taidemuoto, kun itse elokuvakin on vasta 124-vuotias. Kaikki tunnetuimmat musiikinlajit ovat siirtyneet myös elokuvamusiikkiin. Koska elokuva on taidemuotona kaupallinen, täytyy sen musiikinkin vedota katsojakuntaan. Myyntiä ajatellen musiikkikappaleiden tulisi täyttää tiettyjä kriteereitä. Ensin tulisi ennustaa minkälaisesta musiikista tuleva kuluttaja pitää ja tehdä kappaleet siihen nojautuen. Jotta sävelletty kappale olisi tarpeeksi myyvä, sen tulisi olla sopivan yksinkertainen, jotta sen voisi oppia ja painaa mieleen helposti. Kappale ei saisi kuitenkaan olla liian yksinkertainen, mutta ei liian monimutkainenkaan ja sen tulisi olla oikealla tavalla mielenkiintoinen, sopivan tuttu, mutta kuitenkin tuore. Osa vanhoissa suomifilmeissä kuuluvasta musiikista muodostaa myös kuvaa ajan hengestä, eli ne olivat sen ajan populaarimusiikkia ja osa kollektiivista musiikkimuistoa. (Juva 1995, 17; Loisa 2007, 88; Välimäki 2008, 74.)

Iso joukko elokuvien säveltäjistä tuli tanssimusiikin ja iskelmän puolelta. 1950-luvun alussa kotimaisen elokuvien säveltäjien ja tuottajien välille syntyi erimielisyyksiä, jotka liittyivät pääosin taloudellisiin asioihin. Tuottajien mielestä tekijänoikeuskorvaukset olivat musiikintekijöille sovelias korvaus, eikä työstä tarvinnut maksaa muuta korvausta. Lokakuussa 1954 ryhmä elokuvasäveltäjiä tapasi *Heikki Aaltoilan*, *Harry Bergströmin* ja *Toivo Kärjen* aloitteesta ja alkoi pohtia musiikintekijöiden korvausasioita. Tämän tapaamisen seurauksena syntyi Elokuvasäveltäjät SES ry². Järjestön jäseneksi pääsi, jos oli suomalainen, asui Suomessa ja oli Teoston jäsen. Yhdistyksestä tuli Suomen ensimmäinen musiikintekijöiden ryhmittymä. Elokuvateollisuuden konfliktit aikaansaivat sen, että musiikintekijät heräsivät huolehtimaan töidensä käyttämisestä ja niiden tuotoista. Tiukan taistelun tuloksena syntyi kestävä sopimus tuottajien kanssa. (Gronow 1995, 503–504; Kilpiö 2005, 109–112.)

---

² ”Yhdistyksen nimi oli perustettaessa 28.10.1954 Suomen Elokuvasäveltäjät ry, jonka jälkeen nimeksi vaihdettiin Elokuva- ja Viihdesäveltäjät ry. Nimi Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry otettiin käyttöön vuonna 1979. Yhdistyksen nimi Suomen Musiikintekijät ry otettiin käyttöön 24.10.2017.” (Musiikintekijät 2019.)

4 Kulttuuriperinteen tallettaminen

4.1 Työni osana kulttuuriperinteen tallettamista

1930–1950 lukuja pidetään suomielokuvan kulta-aikana (Toiviainen 2019). Tähän aikaväliin mahtuu paljon erilaisia tarinoita ja lisäksi paljon musiikkia. Opinnäytetyöni tarkoituksena on nuotintaa näiden vanhojen suomifilmien laulettua musiikkia. Tarkemmin sanottuna nuotinnan sellaisia kappaleita, joista ei minun hakutaidoillani, eikä työhöni perehtyneiden tutkijoiden tarkastusten mukaan ole löytynyt valmista kirjoitettua nuottia. Työssäni esiintyvien kappaleiden ainut soiva materiaali on elokuvassa. Nämä transkriptiot olisi tarkoitus saada julkiseen käyttöön suuremmalle yleisölle.

Koen opinnäytetyöni kulttuuriperinteen tallentamisen kannalta tärkeäksi projektiiksi. Haluan tämän ja mahdollisen jatkotyöskentelyn myötä pitää omalta osaltaan huolta tämän kulttuuriperinteen säilymisestä ja tallentamisesta. Koen, että vanhoista kotimaisista elokuvista löytyy paljon sellaisia laulukappaleita, jotka ansaitsevat päästä esille.

4.2 Kansallinen audiovisuaalinen instituutti – kotimaisen elokuvaperinteen tallettaja

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) ansaitsee opinnäytetyössäni oman lukunsa. Se on paikka, joka on mahdollistanut tutkimukseni niin sen henkilökunnan kuin sen tarjoaman Internet-sivuston (Elonet.fi) avustuksella. KAVI sijaitsee Helsingissä, ja siellä on kaikki tallessa oleva tieto kotimaisen elokuvan historiasta, aina vuodesta 1907 tähän päivään asti.

KAVI on muodostunut vuonna 2014 kahden valtion alaisen toimijan yhteensulautumisen tuloksena: Kansallinen audiovisuaalinen arkisto – KAVA ja Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus – MEKU. KAVI toimii opetus- ja kulttuurimi-

nisteriön alaisena, ja sen toimintaan kuuluvat audiovisuaalisen kulttuurin (elokuvi-
vien ja televisio- ja radio-ohjelmien) säilyttäminen ja niihin kuuluva tutkimus,
mediakasvatuksen kehittäminen ja edistäminen sekä ohjelmien tarjoamisen
seuranta. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2019.)

KAVI edesauttoi opinnäytetyöni etenemistä sähköpostin välityksellä käytyjen
keskustelujen kautta, avustamalla eteenpäin niin sanotuissa pattitilanteissa,
kannustamalla ja olemalla kiinnostunut tekemästäni työstäni. KAVIn Internet-
sivusto Elonet.fi on paikka, jossa on paljon tietoa kaikista kotimaisista elokuvis-
ta. Itselleni tärkeimpänä tietona Elonet.fi-sivustolta löytyi pääasiassa kaikkien
tutkimieni laulujen säveltäjät ja sanoittajat. Samat tiedot löytyvät myös Suomen
kansallisfilmografia -kirjasarjasta, mutta Elonet.fi-sivustolta löytyvät lisäksi näi-
den tietojen päivitettyt versiot.

5 Kenen lauluja laulat? – Nuotinnettujen laulujen taustat

Tässä luvussa kerron elokuvien taustoista ja nuotintamieni laulujen säveltäjistä
ja sanoittajista. Jokaisen kappaleen kohdalla on suora lainaus Elonet.fi-
sivustolla olevista elokuvien tiivistelmistä. Nämä lainaukset otin mukaan, koska
huomasin itse ymmärtäneeni joidenkin elokuvien juonen eri tavalla, kuin miten
se on tarkoitettu. Lisäksi kerron jokaisen kappaleen kohdalla lauluun liittyvästä
työskentelyprosessista, ja siitä, miksi kyseinen laulu on päätynyt tähän työhön.

5.1 Valssi / ”On rakkain mulle ollut ain...”

Eteenpäin – elämään, 1939.

Toivo Särkän ja Yrjö Nortan ohjaama sosiaalinen draama *Eteenpäin –
elämään* pohjautuu Juhani Tervapään eli Hella Wuolijoen näytelmään.
1900-luvun sortovuosista alkavat tapahtumat sijoittuvat kartanomiljö-
seen. Myöntyväisyyslinjaa ajava senaattori Fredrik Harmelius häätää
kotoaan veljenpoikansa Robertin, joka on aktivisti ja suhteessa sisäkkö-
Justiinaan. Vuosikymmenten jälkeen rakastavaiset kohtaavat toisensa,
kun Robert palaa perimäänsä kartanoon. (Elonet 2013a.)

Kuva 1. Tauno Palo ja Regina Linnanheimo elokuvassa *Eteenpäin – Elämään*, 1939 (Kuva: Elonet.fi).

Eteenpäin – elämään -elokuva jakoi mielipiteitä aikalaiskriitikoiden kesken. Suomen Sosiaalidemokraatti -lehden kriitikon, Heikki Välisalmen mielestä elokuvassa oli sisältöä ja se oli tehty huolella, kun taas Ilta-Sanomien Veikko Sirviön mielestä elokuva oli pitkäväteinen ja hätiköiden tehty. Muun muassa Aamulehden kriitikko Orvo Kärkönen kuitenkin nosti Regina Linnanheimon, Tauno Palon ja Emmi Jurkan näyttelijätyöt korokkeelle. (Elonet 2013a.)

Esittelemäni laulu on merkitty Elonet.fi-sivustolla sävellykseltään trad.-kappaleeksi ja sanoituksen kohdalle on merkitty ”tuntematon”. Muuten elokuvan musiikki on pianististina, säveltäjänä ja orkesterinjohtajana toimineen *Martti Similän* (1889–1958) käsialaa. Elokuva sisältää pääosin klassista musiikkia esimerkiksi Mozartilta. (Elonet 2013a.) Vaikka tekijätiedot nuotintamastani kappaleesta puuttuvatkin, voi olla, että kappaleen sanoitus on *Martti Similän* käsialaa.

Similä sävelsi aktiivisesti Suomen SF:n elokuvaan vuosina 1937–1943 ja olikin T.J. Särkän ”hovisäveltäjä”. *Martti Similällä* oli taito mukautua nopeaan työtahtiin. Hän sävelsi musiikin 34 elokuvaan, joista viimeisimmät hän teki Suomifilmille. Lisäksi hän toimi myös Suomalaisen Oopperan kapellimestarina (1927–1944), Helsingin Kaupunginorkesterin johtajana (1945–1951) ja vuodesta 1951 eteenpäin Lahden Kaupunginorkesterin johtajana. Gronowin (1995, 503) mie-

lestä hän ei osannut kirjoittaa ikimuistoisia sävellyksiä. (Gronow 1995, 503; Juva 1995, 120.)

Liitteen 2 valssi valikoitui mukaan kepeään ja perinteisen melodiansa vuoksi, joka on mielestäni kaikessa yksinkertaisuudessaan kaunis. Melodia ja sanat olivat helppo kuulla, joten transkription tekeminen oli vaivatonta. Elokuvassa tämän valssin sävellaji oli D#-molli, joten muunsin nuotin helpompaan sävellajiin, D-molliin. Hankala D#-molli saattoi johtua esimerkiksi venyneestä nauhasta. Lau-lajana toimi selkeä- ja vahvaääninen Ossi Korhonen. Elonet.fi-sivustolta (2013a) löytyi huomautus, jossa kerrottiin valssin muistuttavan trad. valssia *On armas mulle aallon tie*. Näitä kahta valssia vertaillen havaitsin selkeitä yhtenevyyksiä nimenomaan kappaleiden ensimmäisissä tahdeissa.

5.2 ”Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki...”

Helmikuun manifesti, 1939.

Toivo Särkän ja Yrjö Nortan ohjaama historiallinen elokuva *Helmikuun manifesti* pohjautuu Mika Waltarin käsikirjoitukseen. Helsinkiläisen tuomari Kotkan opiskelijapoika Jaakko ei hyväksy vuoden 1899 venäläistämistoimia. Hän ryhtyy aktivistiksi ja ystävystyy luokkatietoisien työläisten Sihvolan kanssa. Vuoden 1905 suurlakon jälkeen heidän tiensä eroavat ideologisista syistä. Kansalaissodan alla Jaakkoon rakastunut Sihvolan sisar Aino joutuu valitsemaan puolensa. (Elonet 2013b.)

Kuva 2. Elokuvassa *Helmikuun manifesti* Venäjän keisari *Aleksanteri I* (Leo Lähtenmäki) ja Ranskan keisari *Napoleon I* (Ossi Elstelä) kohtaavat Tilsitissä 1807 (Kuva: Elonet.fi).

Helmikuun manifesti kuului SF:n historiallisiin elokuviin, joiden tarkoituksena oli kertoa, ”että elokuvallakin on suuri kansallinen tehtävä” (Laine 1995, 85–86). Se oli SF:n siihenastisesti suurin tuotanto ja pääosissa olivat muun muassa Regina Linnanheimo ja Tauno Palo. Elokuva kertoo Suomen historiasta vuodesta 1807 tapahtuneesta Napoleonin ja Aleksanteri I:n kohtaamisesta aina 1900-luvun alkuvuosikymmenille saakka. Arvi Kivimaa kertoikin Ajan Suunta -lehdessä vuonna 1936, että

”elokuvasta tulee muodostumaan ylistyslaulu niille aktivisteille ja isänmaan ystäville, jotka henkensä ja kaikkensa uhraten uskalsivat nousta vastustamaan vieraan valtion sortotoimenpiteitä” (Elonet 2013b).

Muutamia soraääniä lukuun ottamatta kriitikot antoivat elokuvalla ylistävää palautetta. Alussa se oli kielletty lapsilta, mutta muuttui sallituksi maaliskuussa 1939. Toisen maailmansodan jälkeen tuottaja joutui lyhentämään elokuvaa noin 11 minuuttia, vuosien 1917 ja 1918 kansalaissotiin liittyen. Uusintatarkastuksessa maaliskuussa 1946 elokuva joutui pannaan ja vapautui siitä lopullisesti vasta huhtikuussa 1987. Ensimmäisen kerran elokuva esitettiin televisiossa vasta vuonna 1991. (Elonet 2013b.)

Tämänkin elokuvan musiikista vastasi *Martti Similä*, mutta nimettyjä kappaleita löytyy Elonet.fi-sivuston mukaan vain yksi ja joissakin kappaleissa hän on ollut sovittajana. Esittelemäni laulun säveltäjä ja sanoittaja on merkitty tuntemattomiksi. (Elonet 2013b.)

Tämä rekilauluksi³ tulkitsemani laulu ”*Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki...*” (liite 3) oli melodiansa vuoksi tallentamisen arvoinen. Kansanmusiikissa on paljon rekilauluja, ja ne ovat tyylinmukaisesti helposti muunneltavissa keksimällä melodiaan uudet sanat, tai keksimällä sanoihin uusi melodia. Kaikki rekilaulusanoitukset voi siirtää mihin tahansa rekilaulumelodiaan. Melodia oli yksinkertainen ja helppo nuotintaa, mutta toisen säkeistön sanoista oli vaikea saada selkoa. Tämän vuoksi osa toisen säkeistön sanoista puuttuu transkriptiosta ko-

---

³ Rekilaulu: 1800-luvulla yleistynyttä suomalaista nelisäkeistä ja riimillistä uudempaa kansanlauperinnettä (Kastinen & Pirinen 2007, 54).

konaan. Elokuvassa kappale oli A-duurissa, joten sävellajia ei tarvinnut helpottaa. Kappaleen elokuvassa lauloi Lennart Vaikonpää (Elonet 2013b).

5.3 ”Miks’ rakkaus on tuskaisa niin...”

Naiskohtaloita, 1947.

T. J. Särkän ohjaama historiallinen melodraamaa *Naiskohtaloita* perustuu Guy de Maupassantin romaaniin ja sijoittuu 1800-luvun puolivälin Suomeen. Luutnantti Klaus von Rapp avioituu nuoren Anette Erlingin kanssa. Alkuun avioliitto on täynnä onnea, kunnes Klausin petollisuus paljastuu ja muuttaa kaiken katastrofaalisin seurauksin. (Elonet 2013e.)

Kuva 3. Eeva-Kaarina Volanen ja Rauli Tuomi elokuvassa *Naiskohtaloita*, 1947 (Kuva: Elonet.fi).

Naiskohtaloita on ranskalaisen Guy de Maupassantin romaaniin *Une vie* (1883) perustuva elokuva, jonka tapahtumat T.J. Särkkä muutti suomalaiseen ympäristöön ja vaihtoi hahmojen nimet. Pääosissa esiintyneiden Eeva-Kaarina Volasen ja Rauli Tuomin roolisuorituksia kehuittiin. Volanen sai roolisuorituksestaan Paras naispääosa -Jussin ja parhaasta kuvauksesta Jussilla palkittiin Kalle Peronkoski. Arvosteluissa elokuva sai risuja ja ruusuja, mutta suurin osa piti elokuvaa Särkän parhaana ohjauksena ja suosionosoitukset sai myös se, kuinka hyvin ranskalainen teema oli muutettu suomalaiseen muotoon. (Elonet 2013e.)

"Miks' rakkaus on tuskaisa niin..." -kappaleen säveltäjä ja sanoittaja oli merkitty Elonet.fi-sivustolla tuntemattomiksi. Tällä kyseisellä nimikkeellä laulua ei kuitenkaan löytynyt mistään. Teoston tiedoista löytyi kuitenkin *Laulu elokuvasta Naiskohtaloita*, jossa säveltäjäksi oli merkitty Pro Finlandiallakin palkittu *Eero Koskimies* (1897–1959). Hän soitti viulua Helsingin kaupunginorkesterissa (1917–1925) ja alttoviulua Radio-orkesterissa (1927–1957). Lisäksi hän toimi Polyteknikkojen *orkesterin* kapellimestarina, opetti Helsingin musiikkiopistossa ja soitti Sibelius-kvartetissa. Toisaalta kappale voi olla myös *Martti Similän* käsialaa, koska hänet on kuitenkin merkitty elokuvan musiikin tekijäksi. (Ala-Könni, Granholm & Kaurinkoski 1978, 528; Elonet 2013e.) Elokuvassa on vain yksi laulukappale, joten voisi olettaa, että tämä on juuri *Koskimiehen* käsialaa, vaikka häntä ei elokuvan tekijätiedoista löydykään. Täyttä varmuutta ei minulla tämän laulun tekijästä siis ole.

Tämä *"Miks rakkaus on tuskaisa niin..."* -valssi (liite 4) pääsi mukaan opinnäytetyöhöni sen dramatiikan ja kauniin melodian vuoksi. Lisäksi tempon vaihtelu tekee kappaleesta mielenkiintoisen. Melodia ja sanat oli helppo kuulla selkeästi laulavan Doris Hovimaan ansiosta. Elokuvan sävellajiksi osoittautui G-molli, joten nuottia oli turha helpottaa.

5.4 Kristiinan laulu

Rosvo Roope, 1949.

Hannu Lemisen ohjaama historiallinen seikkailuelokuva *Rosvo Roope* pohjautuu Rafael Ramstedtin laulelmaan. 1700-luvulle sijoittuvassa tarinassa Robertin rakastettu Helena pakkonaitetaan Vuomalan julmalle patruunalle ja Robert piestään henkiahveriin. Robertista tulee Rosvo-Roope, Itämeren kuuluisin merirosvo, jonka legendaariseen elämään mahtuu juonitteluita ja juhlintaa, miekkataisteluja ja naisseikkailuja. (Elonet 2013f.)

Kuva 4. Helena Kara elokuvassa *Rosvo Roope*, 1949 (Kuva: Elonet.fi).

Rosvo Roope oli Adams Filmin käsialaa. Ohjaajana toimi Adams Filmin tuotantopäällikkö Hannu Leminen, ja naispääosaa esitti hänen puolisonsa Helena Kara. Kaksoisroolissansa Kara esitti Erkylän Helenaa ja tämän Kristiina-tytärtä. *Rosvo Roopea* esitti karismaattinen ja rooliin heittäytyvä Tauno Palo, jonka roolisuoritusta ylistettiin. Elokuva sai hyvän vastaanoton ja yleisömenestys oli selvä. Palo sai roolistaan Jussin parhaasta miespääosasta ja Esko Töyri parhaasta kuvauksesta. (Elonet 2013f.)

Rosvo Roopen musiikin on säveltänyt Pietarissa syntynyt pianisti, säveltäjä ja orkesterinjohtaja *George de Godzinsky* (1914–1994). Hän sävelsi musiikit 53 elokuvaan, operetteihin, laulunäytelmiin ja musikaaleihin. Lisäksi hän sävelsi useita iskelmiä ja toimi sovittajana esimerkiksi Harmony Sistersille sekä Kipparikvartetille. Valtaosan elokuväsävellyksistä *de Godzinsky* teki Suomi-Filmille. (Juva 1995, 129–130.) Elonet.fi-sivustolla (2013f) laululle ei ole merkitty sanoittajaa.

Rekilauluksi tulkitsemani *Kristiinan laulu* (liite 5) herätti kiinnostukseni kepeydellään. Elokuvassa esiintyvä Helena Kara ei itse laula kyseistä laulua, vaan äänessä on Sinikka Koskela. Hänen selkeä laulunsa teki transkription tekemisestä helppoa. Elokuvassa laulun sävellajiksi osoittautui D-molli, joten nuottia ei tarvinnut helpottaa.

5.5 Kuusi kappaletta elokuvasta *Härmästä poikia kymmenen*

Härmästä poikia kymmenen, 1950

Ilmari Unhon ohjaama ja kirjailija Artturi Leinosen käsikirjoittama elokuva *Härmästä poikia kymmenen* perustuu kansanlauluun Isontalon Antista ja Rannanjärvestä. Isoo Antti ja Nukarin lisäksi eli Rannanjärvi häyjiineen tahtovat ottaa mittaa paikkakunnan uudesta vallesmannista, joka aikoo laittaa riehuvat puukkojunkkarit kuriin. Vallesmannin ohella Anttia nousevat vastustamaan oma poika Janne ja körttiläiset. (Elonet 2013c.)

Kuva 5. *Isoo-Anttia esittävä Tauno Palo elokuvassa Härmästä poikia kymmenen*, 1950 (Kuva: elonet.fi).

Härmästä poikia kymmenen oli Suomi-Filmin tuottama elokuva, joka kertoo 1860-luvun pohjalaisesta häyjen ja herännäisten välisistä konflikteista. Ohjaaja Risto Orko pyrki elokuvassa mahdollisimman tarkkaan aikalaiskuvaukseen ja oli tehnyt paljon taustatutkimusta. Ensimmäistä kertaa kotimaisessa elokuvassa käytettiin avustajina paikallisia harrastelijoita. Tämän elokuvan avustajat tulivat Lapualta, Laihialta, Alavudelta, Ylihärmästä, Peräseinäjoelta ja Isostakyröstä. Tauno Palo sai tämänkin elokuvan parhaasta miespääosasta Jussin, kuin myös Esko Töyri parhaasta kuvauksesta. Elokuva jakoi kriitikoiden mielipiteitä, mutta Tauno Palon jyrkävistä roolisuurituksista oltiin samaa mieltä. (Elonet 2013c.)

Kaikki tästä elokuvasta nuotintamani kappaleet ovat rekilauluja, jotka kuuluvat vahvasti pohjalaiseen kansanmusiikkiperinteeseen ja kaikkien laulujen melodiat ovat tradeja. Sanoituksien kohdalle on Elonet.fi-sivustolla (2013c) lisätty myös käsikirjoittajan *Artturi Leinosen* nimi (1888–1963), joten ainakin osa teksteistä on hänen käsialaansa. *Leinonen* oli opettaja, kirjailija, päätoimittaja, kansanedustaja ja professori. Hän kirjoitti romaaneja, novelleja ja näytelmiä. Hän käytti kirjoittaessaan myös nimiä Karhuvainion Esa, Yrjö Kultajärvi ja Erkki Urpiala. (Kirjasampo 2019.)

”Ajetahan poiijat komiasti, vaikka on vahrit tiellä...” (liite 6) on mieskuoron eli häyjen laulama rekilaulu. Se on melodialtaan uhmakas, juuri häyille sopiva kappale. Melodiasta ja sanoista sai helposti selvää, joten transkription tekemisessä ei ollut ongelmia. Kappaleen sävellaji on Bb-duuri, joten sävellajia ei tarvinnut helpottaa.

”Hei ja hei ja hurja tuli poiijasta...” (liite 6) on samaa laatua edellisen kanssa oleva rekilaulu. Tässäkin laulajina toimivat mieskuoro eli häyt. Tallentamisen arvoinen melodia oli helppo nuotintaa, mutta sanoitukseen jäi isoja aukkoja päälle tapahtuneen replikoinnin vuoksi. Sanat, joista en saanut selvää, on merkitty nuottiin pisteillä. Elokuvassa kappaleen sävellaji oli D-molli, joten sävellajin helpottaminen olisi ollut turhaa.

”Lääsmanni laittaa kasakan piiskan ja kyllä se lyörä kestää...” (liite 6) on myös häyjen jykevää teemaa oleva rekilaulu. Laulajina tässä toimivat Teuvo Pulkkinen, Yrjö Kantoniemi, Kalervo Nissilä ja Ville Ritämäki. Heidän laulustaan sai hyvin selvää niin melodian kuin sanojenkin puolesta. Elokuvassa esiintynyt sävellaji oli Gb-duuri, joten muokkasin käyttämäni nuotin sävellajin G-duuriin.

”Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyni lairalle maata...” (liite 6) on teemaltaan erilainen rekilaulu verrattuna aikaisempiin. Tässä selkeästi kärsitään sydänsuruista, kun aikaisemmat ovat teksteiltään uhoavampia. Elokuvassa tätä laulua laulettiin vain yhden säkeistön verran, mutta olen itse lisännyt kappaleeseen Härmän laulukirjasta (Ala-Könni 1976, 92) löytämäni rekilaulun sanat, jotka mielestäni jatkoivat tarinan loppuun. Kappaleessa on kaunis melodia ja sen vuoksi tämä päätyikin aikaisemmin mainitsemaani päättötutkintooni. Piikatyttöä esittänyt Annikki Latvala esitti laulun selkeästi, joten transkription tekeminen oli helppoa. Kappale on elokuvassa D-mollissa, joten sävellajia ei tarvinnut muokata helpommaksi.

”Niin monta yötä kun komia poika on lairallani maannu...” (liite 6) on tunteikas rekilaulu, jonka elokuvassa lauloi naispääosaa esittänyt Hilikka Helinä. Melodiasta oli helppo tehdä transkriptio, mutta sanoja joutui kuuntelemaan hyvinkin tarkkaan. En ole varma, olenko kuullut kaikki laulun sanat oikein. Sävellajia ei tarvinnut muuttaa helpommaksi, koska elokuvassa kappale oli C-mollissa.

Viimeisenä tästä elokuvasta matkaani tarttui myös rakkausteemainen **”Oliko se kunnan friiari, joka kahta rakasteloo...”** (liite 6) rekilaulu. Elokuvassa sen selkeästi esitti Annikki Latvala, joten transkription tekeminen oli helppoa. Elokuvassa esiintynyt sävellaji oli C#-molli, joten helpotin sävellajia C-molliin.

5.6 ”Pupu-Jussi se metsässä nukkuu kuusen alla...”

Ryysyrannan Jooseppi, 1955.

Roland af Hällströmin ohjaama yhteiskunnallinen elokuva *Ryysyrannan Jooseppi* perustuu Ilmari Kiannon samannimiseen romaaniin. Köyhäli-

tötarina kuvaa Jooseppi Kenkkusen ajautumista pontikan keittäjäksi elättääkseen vaimonsa Kaisa-Reetan ja suurperheensä kieltolain aikaisessa Suomessa. (Elonet 2013g.)

Ryysyrannan Jooseppia esittänyt Heimo Lepistö sai roolistansa Jussi-patsaan. Elokuva pääsi vuoden 1956 Tšekkeihin Karlovy Varyn elokuvajuhlien kilpailuohjelmistoon. Karlovy Varyn elokuvajuhlat palkitsivat edellisenä talvena menehtyneen Roland af Hallströmin muistopalkinnolla taiteellisesta suorituksesta. Elokuva sai kritikoilta hyvää palautetta niin ohjauksen, kuvauksen kuin näyttelijäsuoritustenkin osalta. (Elonet 2013g.)

Elokuvan musiikista vastasi *Tauno Pylkkänen* (1918–1980), joka oli erikoistunut oopperoihin ja teatterimusiikkiin. *Pylkkänen* toimi 1960-luvulla Suomen Kansallisoopperan taiteellisena johtajana. Esittelemäni laulun sanat ovat suoraan kirjailija *Ilmari Kiannon* (1874–1970) romaanista *Ryysyrannan Jooseppi*, vuodelta 1924. *Kianto* toimi myös toimittajana ja venäjänkielen opettajana. Elämänsä aikana hän kirjoitti 67 teosta (esim. *Punainen viiva*, 1909). (Ilmari Kianto -seura 2019; Juva 1995, 135; Alanen 2005, 243; Salmenhaara 2018.)

Ilta-Sanomien kriitikon Juha Nevalaisen mielestä musiikki oli ”hienostuneen persoonallista, sekä kohottavaa että syventävää, kuvaan eheästi liittyvää”. Tämä oli ainut, mitä elokuva-arvosteluissa musiikeista sanottiin. (Elonet 2013g). Tuttujen *Gaudiamus igiturin*, *Porilaisten marssin* ja *Nälkämaan laulun* lisäksi elokuvassa kuultiin hellyttävä lastenlaulu ”*Pupu-Jussi se metsässä, nukkuu kuusen alla...*” (liite 7). Tämä laulu ansaitsi herttaisuudessaan ja yksinkertaisuudessaan saada oman nuottinsa. Elokuvassa lauletaan vain yhtä säkeistöä mutta lisää säkeistöjä löysin *Ilmari Kiannon* 1924 kirjoittamasta romaanista *Ryysyrannan Jooseppi*. Kappale oli yksinkertainen, ja Heimo Lepistö ”lapsineen” lauloivat laulun sen verran selkeästi, että transkription tekemisessä ei ollut ongelmia. Elokuvassa laulun sävellaji oli Ab-duuri, joten helpotin sävellajin A-duuriin.

5.7 ”Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa...”

Tähtisilmä, 1955.

Matti Oraviston ohjaamassa romanttisessa komediassa *Tähtisilmä* kahvilähetti Maija asuu alivuokralaisena talonmies Holopaisen ja hänen rouvansa monilapsisessa perheessä. Orpotyttö on ihastunut samassa rapussa asuvaan taiteilija Lauri Raunioon, joka on päätynt kehnon toimeentulonsa takia heilastelemaan seurapiirikaunotar Ansa Auerin kanssa. Maijan esiintyminen suorassa radiolähetyksessä, veikkausvoitto ja Laurin menestys alttaritaulukilpailussa muuttavat tapahtumien suunnan. (Elonet 2013h.)

Heikohkot arvostelut saanut, Veikko Itkosen tuottama ja Matti Oraviston ohjaama elokuva kahvilähetti Maijasta, valmistui vuonna 1955. Alkuperäinen käsikirjoitus oli Regina Linnanheimon, ja oli Teuvo Tulion omistuksessa. Elokuvan käsikirjoitus oli Royn eli Tapio Vilpposen käsialaa. Elokuva joutui monimutkaisen käsikirjoitusriidan pyörteisiin, kun säveltäjä *Tapio Ilomäki* kertoi tehneensä elokuvan synopsiksen Jäger-Filmi Oy:lle jo vuosina 1940–1941 nimellä Orpotytön valssi ja vaati korvauksia luvattomasta *käytöstä*. Asiaa käsiteltiin oikeudessa seitsemään otteeseen Jäger-Filmin hyväksi. (Elonet 2013h.)

Tämä *George de Godzinskyn* säveltämä valssi (liite 8) valikoitui mukaan opinäytetyöhöni sen suloisen ja yksinkertaisen melodian, sekä herttaisen sanoituksensa vuoksi. Sanoittaja on Elonet.fi-sivuston mukaan tuntematon. Elokuvassa kahvityttö Maijaa esitti Heidi Krohn, mutta playbackin on laulanut Anna-Liisa Pyykkö. (Elonet 2013h.) Melodian yksinkertaisuuden ja selkeän laulannan ansiosta transkription tekemisessä ei ollut vaikeuksia. Elokuvassa kappaleen sävel-laji oli H-duuri, jonka olen helpottanut C-duuriksi.

5.8 Kahden maailmassa

”Jengi” / Ota minut nuorena, 1963

Åke Lindmanin ohjaamassa nuorisoeelokuvassa *”Jengi”* maalta kaupunkiin muuttavat nuoret Paavo ja Eeva tutustuvat Kalen johtamaan jengiin, joka viettää aikansa vetelehtien ja pikkurikoksia tehden. Kohtalokas ilta moottoriveneellä muuttaa peruuttamattomasti nuorten elämän. (Elonet 2013d.)

Kuva 6. *Liana Kaarina ja Ville-Veikko Salminen suurta kohua herättäneessä elokuvassa Jengi/Ota minut nuorena.* (Kuva: Elonet.fi)

Jengin alkuperäinen nimi oli *Ota minut nuorena*, mutta nimi jouduttiin vaihtamaan tarkastamon vaatimuksesta. Elokuva kertoo helsinkiläisten nuorten kuo-
huvasta ja paheellisesta elämäntavasta, ja tarkastamo luokittelikin elokuvan alle
16-vuotiailta kielletyksi. Åke Lindmanin ohjaamasta elokuvasta jouduttiin pois-
tamaan seksi- ja väkivaltakohtauksia kuuden minuutin verran. Kriitikot eivät elo-
kuvaa arvostaneet, vaan pitivät sitä muun muassa ”ällöttävänä” ja ”epäuskotta-
vana”. (Elonet 2013d.)

Jengi-elokuvan musiikista vastasi *Erkki Melakoski*, mutta esittelemäni *Kaksin maailmassa* -tangen säveltäjä oli iskelmäsäveltäjä, käsikirjoittaja ja ekonomi *Olavi Karu* (1916–1992). Hän käsikirjoitti kymmenen käsikirjoitusta, joista yh-
deksän oli SF:lle. Hän toimi elokuvissa pääsäveltäjänä tai työskenteli esimerkik-
si *Toivo Kärjen* kanssa. Kappaleen sanoittaja oli elokuvan käsikirjoittaja *Lauri Jauhiainen* (1925–2003). Hän työskenteli myös säveltäjänä, sanoittajana, kirjai-
lijana ja toimittajana. Hän teki musiikkia peitenimillä Tarmo Ponsi, Poika Pelto-
nen, Jauhiainen-Kurki, Jauhis, Laurick K. ja Peltonen L. Teostosta löytyy hänen

tekemiään sävellyksiä ja sanoituksia (esim. Yölintu) 843 kappaletta. (Saarinen 2018; Uusitalo 2014.)

Opinnäytetyöni viimeisenä lauluna esittelen *Erkki Melakosken Jengi*-elokuvassa laulaman tangon *Kahden maailmassa* (liite 9). Tango on melodialtaan melko yksinkertainen, mutta sisältää mielestäni kuitenkin kaikki kliseisiksikin tulkitsemani tangoelementit. Hieman paikallaan junnaava melodia ja sanoitus eivät minua haitanneet, vaan pidin sitä silti tallentamisen arvoisena. Melodia ja sanat olivat helposti kuultavissa, joten transkription tekeminen oli melko helppoa. Elokuvassa sävellaji oli A#-molli, joten helpotin sen A-molliin.

6 Pohdinta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada vanhojen suomifilmien nuotintamattomat laulut näkyviksi. Vanhoihin kotimaisiin elokuvaan on jäänyt paljon lauluja, jotka ansaitsevat saada nuottikuvan. Kappaleet ovat saattaneet olla elokuvassa vain pienessä sivuosassa, minkä vuoksi niiden nuotintamista ei ole mahdollisesti pidetty tärkeänä. Hittikappaleet ovat toki saaneet omat nuottinsa ansaitusti kansiin väliin. Tämän tavoitteen saavutin tässä työssä esiintyvien kolmentoista laulutranskription osalta (liitteet 2–9). Nämä kappaleet julkaistaan tässä opinnäytetyössä laulujen sanoittajien ja säveltäjien perikuntien tai kustantajien luvalla. Transkriptioiden ohella näiden lupien hankkiminen oli työläin, mutta samalla antoisin osuus opinnäytetyössäni. Jokaisella oli kertoa omat tarinansa, ja näistä tarinoista olisi saanut aikaan jo toisen opinnäytetyön.

Liitteet 2–9 ovat joko elokuvan alkuperäisessä sävellajissa tai niin sanotussa helpotetussa sävellajissa. Nuoteissa näkyvät kappaleen nimi, elokuvan nimi, elokuvan julkaisuvuosi, säveltäjä, sanoittaja ja mahdollisesti jotain lauluun liittyvää lisäinformaatiota. Nuottikuvassa näkyy melodia ja sanoitus. Itse en pitänyt tärkeänä soinnuttaa kappaleita, vaan halusin keskittyä nimenomaan kappaleiden melodioihin ja sanoituksiin. Taulukoissa 1 ja 2 näkyvät työssä käyttämäni

elokuvien nimi, valmistusvuosi, kappaleen nimi, säveltäjä, sanoittaja, alkuperäinen sävellaji, mahdollisesti helpotettu sävellaji sekä kappaleen tahtilaji.

Taulukko 1. Taulukossa näkyy elokuvan nimi, ensi-ilta, kappale, säveltäjä ja sanoittaja.

Elokuva	Ensi-ilta	Kappale	Säveltäjä	Sanoittaja
Eteenpäin - elämään	29.1.1939	Valssi/ "On rakkain mulle ollut ain..."	Trad.	Tuntematon
Helmikuun manifesti	19.2.1939	"Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki..."	Tuntematon	Tuntematon
Naiskohtaloita	12.9.1947	"Miks' on rakkaus tuskaisa niin..."	Tuntematon	Tuntematon
Rosvo Roope	9.9.1949	Kristiinan laulu	George de Godzinsky	
Härmästä poikia kymmenen	15.9.1950	"Ajetahan pojat komiasti, vaikka on vahrit tiellä..."	Trad.	Trad./Artturi Leinonen
		"Hei ja hei ja hurja tuli pojasta..."	Trad.	Trad./Artturi Leinonen
		"Lääsmanni laittaa kasakan piiskan ja kyllä se lyörä kestää..."	Trad.	Artturi Leinonen
		"Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyni lairalle maata..."	Trad.	Trad./Artturi Leinonen
		"Niin monta yötä kun komia poika on lairallani maannu"	Trad.	Trad./Artturi Leinonen
		"Oliko se kunnon friari, joka kahta rakasteloo..."	Trad.	Trad./Artturi Leinonen
Ryysyrannan Jooseppi	8.4.1955	"Pupujussi se metsässä, nukkuu kuusen alla..."	Tauno Pykkänen	Ilmari Kianto
Tähtisilmä	15.4.1955	"Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa..."	George de Godzinsky	Tuntematon
Jengi	15.3.1963	Kahden maailmassa	Olavi Karu	Lauri Jauhiainen

Taulukko 2. Taulukossa näkyy elokuvan ja kappaleen nimi, elokuvan alkuperäinen sävellaji ja mahdollisesti helpotettu sävellaji, sekä kappaleen tahtilaji.

Elokuva	Kappale	Alkuperäinen sävellaji	Helpotettu sävellaji	Tahtilaji
Eteenpäin - elämään	Valssi/ "On rakkain mulle ollut ain..."	D#-molli	D-molli	3/4
Helmikuun manifesti	"Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki..."	A-duuri	A-duuri	4/4
Naiskohtaloita	"Miks' on rakkaus tuskaisa niin..."	G-molli	G-molli	3/4
Rosvo Roope	Kristiinan laulu	D-molli	D-molli	4/4
Härmästä poikia kymmenen	"Ajetahan pojat komiasti, vaikka on vahrit tiellä..."	Bb-duuri	Bb-duuri	4/4
	"Hei ja hei ja hurja tuli pojasta..."	D-molli	D-molli	4/4
	"Lääsmanni laittaa kasakan piiskan ja kyllä se lyörä kestää..."	Gb-duuri	G-duuri	4/4
	"Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyyni lairalle maata..."	D-molli	D-molli	4/4
	"Niin monta yötä kun komia poika on lairallani maannu"	C-molli	C-molli	4/4
	"Oliko se kunnon friari, joka kahta rakasteloo..."	Cis-molli	C-molli	4/4
Ryysyrannan Jooseppi	"Pupujussi se metsässä, nukkuu kuusen alla..."	Ab-Duuri	A-duuri	4/4
Tähtisilmä	"Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa..."	H-duuri	C-duuri	3/4
Jengi	Kahden maailmassa	A#-molli	A-molli	4/4

Pidän opinnäytetyötäni ja sen tuloksia onnistuneena saamieni tulosten vuoksi. Olen saanut kokea työni edetessä hienoja onnistumisen hetkiä ja etenkin yhteydenotot säveltäjien ja sanoittajien perikuntiin on ollut mieleenpainuvaa ja herkistävää. Kaikki, jotka ottivat yhteyttä takaisinpäin, olivat iloisia ja onnellisia siitä että joku on vielä kiinnostunut suomifilmien musiikista ja antoivat työlleni täyden tuen. Olen myös onnistunut transkriptioiden tekemisessä ja mielestäni ne ovat tarkkoja kopioita elokuvissa kuulemistani lauluista. Toki virheitä voi löytyä, mutta oma kokemukseni on, että nuotit ovat julkaisukelpoisia. Epäonnistumisena pidän sitä, että jotkut kappaleet jäivät julkaisematta, koska ne olivat omille nuotinnustaidoilleni liian vaikeita. Lisäksi harmittaa, etten saanut kaikilta

perikunnilta joihin olin yhteydessä vastausta ja sen vuoksi jouduin jättämään montakin kappaletta pois opinnäytetyöstäni.

Transkriptioiden tekeminen ei ole ollut vahvimpia puoliani ja yllätin itseni asettamalla eteeni tällaisen haasteen. Olen mielestäni kehittynyt nuotintajana ja olen tullut nopeammaksi ja tarkemmaksi. Korvakuulolta nuotintamisessa on edelleen parantamisen varaa, mutta olen havainnut senkin kohdalla selvää kehittymistä. Olen myös osannut valita työhöni kappaleet, jotka ovat omaa taitotasoani tai hieman vaikeampia. Ammatillinen osaamiseni on kehittynyt transkriptioiden lisäksi kotimaisen elokuvahistorian tuntemuksessa.

Työtäni hankaloitti pääasiassa huonot äänitys- ja äänentoistolaitteet. Tein tätä työtä kotonani huonolla tietokoneella, eikä minulla ollut mahdollisuutta hankkia kunnollisia äänentoistolaitteita. Työssäni esitellyt kappaleet olivat kaikki melodisesti yksinkertaisia, ja lähes kaikkien sanoista sain selvää, mutta paremmilla äänentoistolaitteilla työskentelyni olisi ollut helpompaa ja nopeampaa. Karelia-ammattikorkeakoulun tiloja ja laitteita olisin voinut käyttää, mutta oman terveydentilani vuoksi se oli kohdallani mahdotonta. Tekemäni transkriptiot ovat käytökelpoisia ja mahdollisimman tarkkoja kopioita alkuperäisistä kappaleista. Toki tässä on huomioitava se, että nämä ovat omia, oman osaamiseni tuotoksia ja virheitä voi toki löytyä. Se ei tee nuoteista käyttökelvottomia, vaan nuotit ovat minun versioitani kyseisistä kappaleista.

Työni tulokset eli valmiit nuotit ovat avoimesti kaikkien käytettävissä, mutta eivät ole kaupalliseen toimintaan hyväksyttyjä. Nuotit ovat käyttökelpoisia ja omakohteisesti testattuja. Osa nuoteista on myös testattu yhtyeen ja lauluopettajan kanssa. Korjauksia nuotteihin on tehty sitä mukaa, kun virheitä on löytynyt. Tässä prosessissa ovat apuna olleet yhtyetoverit ja lauluopettajat.

Työtäni on helppo jatkaa ja kehittää esimerkiksi tarkentamalla nuotteja lisäämällä niihin soinnutukset, instrumentit ja mahdolliset stemmat. Oma työni on keskittynyt vain melodiaan ja sanoitukseen. Lisäksi säveltäjien ja sanoittajien perikunnilla on ollut niin hienoja tarinoita, että ne olisi hienoa saada kansien väliin. Työsarkaa olisi useammallekin kuin yhdelle ihmiselle. Olen tutkinut tätä opin-

näytetyötä varten noin 100 elokuvaa ja noin 300 laulukappaletta, joten olen ”raapaissut vain pintaa”. Materiaalia jatkotyöskentelyyn on siis jo olemassa runsaasti. Itse aion jatkaa tämän työskentelyn parissa ja aion etsiä työlleni toimeksiantajan ja apurahaa. Työni on lisäksi herättänyt kiinnostusta eräässä kustannusyhtiössä, ja tarkoitus onkin selvittää, mitä mahdollisuuksia se poikii.

Lähteet

- Ala-Könni, E. 1976. Härmän laulukirja. Tampere: Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksen julkaisu 4.
- Ala-Könni, E., Granholm, H. & Kaurinkoski, T. 1978. Koskimies. Teoksessa Ala-Könni, E., Granholm, H. & Kaurinkoski, T. (toim.) Otavan iso musiikkitietosanakirja: 3, Herz–laudes. Helsinki: Otava, 528.
- Alanen, A. 2005. Sinivalkokangas soi. Teoksessa Gronow, P., Nyman, J. & Lindfors J. (toim.) Suomi soi 3. Ääniaalloilta parrasvaloihin. Hämeenlinna: Karisto, 233–281.
- Elfving, S. 2006. Kokemuksia sukupolvinäkökulmasta. Teoksessa Herkman, J., Hiidenmaa, P., Kivimäki, S. & Löytty, O. (toim.) Tutkimusten maailma. Suomalaista kulttuurin tutkimusta kartoittamassa. Jyväskylä: Nykykulttuurintutkimuskeskus, 191–199.
- Elonet 2013a. Eteenpäin – Elämään (1939). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/118768>. 2.10.2019.
- Elonet 2013b. Helmikuun manifesti (1939). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/105497>. 1.10.2019.
- Elonet 2013c. Härmästä poikia kymmenen (1950). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/115712>. 2.10.2019.
- Elonet 2013d. Jengi (1963). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/117615>. 2.10.2019.
- Elonet 2013e. Naiskohtaloita (1947). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/122297>. 2.10.2019.
- Elonet 2013f. Rosvo Roope (1949). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/122378>. 2.10.2019.
- Elonet 2013g. Ryysyrannan Jooseppi (1955). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/124683>. 2.10.2019.
- Elonet 2013h. Tähtisilmä (1955). Elonet, kansallisfilmografia. <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/124684>. 2.10.2019.
- Gronow, P. 1995. Musiikkielokuvat ja elokuvamusiikki. Teoksessa. Junttila, J., Kautto, R., Kejonen, J., Riihimäki, P., Toiviainen, S., Tykkyläinen, L., & Uusitalo, K. (toim.) Suomen kansallisfilmografia 2 1936–1941. Vuosien 1936–1941 suomalaiset kokoillan elokuvat. Helsinki: Painatuskeskus, 503–507.
- Hupaniittu, O. 2019. Miten mahdollon onnistui? Suomen Filmitoiminnan synnyn ja toiminnan taloudellinen perusta. Teoksessa Hupaniittu, O., Laine, K., Santakari, M. & Seitajärvi, J. (toim.) Unelmatehdas Liisankadulla. Suomen Filmitoimisuus Oy:n tarina. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura, 20–47.
- Ilmari Kianto -seura ry. 2019. Tiesitkö tämän Ilmari Kiannosta? Ilmari Kianto -seura ry. http://www.kolumbus.fi/kansi.kianto/Tiesitko_Ilmari_Kiannosta.html. 9.12.2019.
- Juva, A. 1995. Valkokangas soi! Kirja elokuvamusiikista. Helsinki: Gummerus.
- Kakko, J. 2019. Rillumarei ja musikaali. Teoksessa Hupaniittu, O., Laine, K., Santakari, M. & Seitajärvi, J. (toim.) Unelmatehdas Liisankadulla. Suomen Filmitoimisuus Oy:n tarina. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura, 205–208.

- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 2019. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
<https://kavi.fi/fi/kansallinen-audiovisuaalinen-instituutti>. 25.9.2019.
- Kastinen, A. & Pirinen, P. 2007. Heilani sydän teräksestä – 11-kielisen kanteleen opas. Kyrö: Temps.
- Kilpiö, K. 2005. Kulutuksen sävel. Suomalaisen mainoselokuvan musiikki 1950-luvulta 1970-luvulle. Helsinki: Like.
- Kirjasampo 2019. Leinonen, Artturi. Kirjasampo.
https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aperson_123175953573890. 9.12.2019.
- Kiuru, A. 2017. Savikiekkujen soundtrack hurmasi tutkijan. Kaleva 5.12.2017: 32–33.
- Laine, K. 1995. T.J. Särkän kansallinen lähetystehtävä. Teoksessa. Junttila, J., Kautto, R., Kejonen, J., Riihimäki, P., Toiviainen, S., Tykkyläinen, L., & Uusitalo, K. (toim.) Suomen kansallisfilmografia 2 1936–1941. Vuosien 1936–1941 suomalaiset kokoillan elokuvat. Helsinki: Painatuskeskus, 82–86.
- Laine, K. 2019. SF-elokuvien genret, syklit ja sarjat. Teoksessa Hupaniittu, O., Laine, K., Santakari, M. & Seitajärvi, J. (toim.) Unelmatehdas Liisankadulla. Suomen Filmitieteellisyys Oy:n tarina. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura, 190–201.
- Linnus, O. 1997. Filmi sodassa. Teoksessa Koivunen, A. & Salmi, H. (toim.) Varjojen valtakunta. Elokuva historian uusi lukukirja. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 117–119.
- Loisa, R.-L. 2007. Massakulttuurin ja vastakulttuurin logiikka. Teoksessa Mikkola, H. & Vainikkala, E. (toim.) Nykyaika kulttuurintutkimuksessa. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 82–111.
- Lähdesmäki, T. 2007. Muutoksia ja jatkumia suomalaisissa taidekiistoissa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Teoksessa Mikkola, H. & Vainikkala, E. (toim.) Nykyaika kulttuurintutkimuksessa. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 203–221.
- Musiikintekijät 2019. Yhdistys. Suomen musiikintekijät.
<https://musiikintekijat.fi/yhdistys/> 6.12.2019.
- Saari, P. 2018. Lauri Jauhiainen oli monitaitoinen kynämies. Suomen musiikintekijät. <https://musiikintekijat.fi/artikkeli/lauri-jauhiainen-oli-monitaitoinen-kynamies/>. 9.12.2019.
- Salmenhaara, E. 2018. Pylkkänen, Tauno (1918–1980). Kansallisbiografia.
<https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1509>. 9.12.2019.
- Salmi, H. 1997. Taide- ja populaarielokuva eriytyvät. Historian loppu. Teoksessa Koivunen, A. & Salmi, H. (toim.) Varjojen valtakunta. Elokuva historian uusi lukukirja. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 147–150 ja 163–167.
- Toiviainen, S. 2019. Johdanto suomalaisen elokuvan historiaan. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
<http://elokuvapolku.kavi.fi/fi/elokuvapolku/elokuvakulttuuri/johdanto-suomalaisen-elokuvan-historiaan> 6.12.2019.
- Uusitalo, K. 1995. Suomalainen elokuvatuotanto 1939–1941. Taustaa ja toisasioita. Teoksessa. Junttila, J., Kautto, R., Kejonen, J., Riihimäki, P., Toiviainen, S., Tykkyläinen, L., & Uusitalo, K. (toim.) Suomen kansal-

- lisfilmografia 2 1936–1941. Vuosien 1936–1941 suomalaiset kokoil-
lan elokuvat. Helsinki: Painatuskeskus, 19–29.
- Uusitalo, K. 2014. Adams Filmi Oy. Elonet, kansallisfilmografia.
<https://www.elonet.fi/fi/yhtio/105310>. 1.10.2019.
- Uusitalo, K. 2014. Olavi Karu. Elonet, kansallisfilmografia.
https://elonet.finna.fi/Search/Results?filter%5B%5D=author2_id_str_mv%3A%22kavi.elonet_henkilo_115763%22&type=AllFields.
9.12.2019.
- Vainikkala, E. 2007. Johdanto. Teoksessa Mikkola, H. & Vainikkala, E. (toim.)
Nyky aika kulttuurintutkimuksessa. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutki-
muskeskus, 7–35.
- Välimäki, S. 2008. Miten sota soi? Sotaelokuva, ääni ja musiikki. Tampere:
Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print.

Luettelo päättötutkinnossa esitetyistä kappaleista

1. "Aamun tuuli pilvet poistaa päiväkullan tieltä..."

Elokuvasta Kuisma ja Helinä, 1951.

Säv. George de Godzinsky, San. Väinö Syväne

2. Kun tuomi kukkii

Elokuvasta Kun tuomi kukkii, 1962.

Säv. Erkki Melakoski, san. Lauri Jauhiainen

3. "Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyni lairalle maata..."

Elokuvasta Härmästä poikia kymmenen, 1950.

Säv. trad., san. trad. ja Artturi Leinonen.

4. Päin onnen rantaa

Elokuvasta Markan tähden, 1938.

Säv. Harry Bergström, san. Turo Kartto

5. Hyljätyn unelmat

Elokuvasta Tähtisilmä, 1955.

Säv. George de Godzinsky, san. tuntematon

6. Ievan polokka

Elokuvasta Salakuljettajan laulu, 1952.

Säv. trad., san. Eino Kettunen

7. Kristiinan laulu

Elokuvasta Rosvo Roope, 1949.

Säv. George de Godzinsky, san. Tuntematon

8. Ain' tuoksuvat ruusut

Elokuvasta Voi meitä! Anoppi tulee

Säv. Georg Malmstén, san. Erkki Karu

Luettelo päättötutkinnossa esitetyistä kappaleista

9. ”Yksin mä oon niin kuin kuuparka taivahalla...”

Elokuvasta Markan tähden, 1938

Säv. Harry Bergström, san. Turo Karto

10. Koeta vielä kerran

Elokuvasta Kaksi Vihtoria, 1938.

Säv. Matti Jurva, san. Tuntematon

11. Sinä, sinä, sinä

Elokuvasta Yks’ tavallinen Virtanen, 1959.

Säv. Toivo Kärki, san. Reino Helismaa

12. Kahden maailmassa

Elokuvasta Jengi/Ota minut nuorena, 1963.

Säv. Olavi Karu, san. Lauri Jauhiainen

13. Minä laulan lapsen kielen

Elokuvasta Keinumorsian, 1943.

Säv. Harry Bergström, san. Lauri Haarla

14. Potkut sain

Elokuvasta SF-paraati, 1940

Säv. Georg Malmstén, san. Reino Ranta

15. ”Sekoilu”

Elokuvasta Jengi, 1963

Säv. tuntematon

Nuotti (Valssi / "On rakkain mulle ollut ain...")

Valssi
"On rakkain mulle ollut ain..."

Elokuvasta Eteenpäin - Elämään, 1939.

San. tuntematon

Säv. trad.

Nuotti ("Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki...")

"Siperian rannalla ryssänkeisari huiskutti ja itki..."

Elokuvasta Helmikuun manifesti, 1939.

San. tuntematon

Säv. tuntematon

1.Si-pe-ri-an ran - nal-la   rys - sän - kei - sa-ri   huis-kut - ti   ja   it - ki ja it - ki.

5

Sum - fra-ti ral - laa, sum - fra-ti-ral - laa, sum - fra-ti-ra-ti-ri-ti ral - la-lalei.

2. Kun Japanin pojat ne ampuivat sen
sota... (- -)
Sumfrati rallaa, sumfrati rallaa,
sumfratiririti rallalalei.

Nuotti ("Miks' rakkaus on tuskaisa niin...")

"Miks' on rakkaus tuskaisa niin..."

Elokuvasta Naiskohtaloita, 1947.

San. tuntematon

Säv. tuntematon

♩ = 120

Miks'on rak-ka-us tus-kai-sa niin? Järjen vie lem-men pol-tta-vat vuo -

9
det.Sun on sie-lu-ni, ruumii-ni mun. Sinun rin-nallas un - hoitan huo - let.

18 **♩ = 180**
Ar - ma - hain lem-min sua, vaik-ka hen - kein se veis.

27 **♩ = 120**
Luo-vu en lemmes - täin. Mulle e lät, mun kans-sa-ni kuo - let.

Nuotti (Kristiinan laulu)

Kristiinan laulu

Elokuvasta Rosvo Roope, 1949.

San. tuntematon

Säv. George de Godzinsky

2. Mansikkakin mättäällä onpi yksin punasuu.
 Lallallaa ja lallallaa onpi yksin punasuu.
 Joskus tulee sorja poika, joka minuun rakastuu
 Lallallaa ja lallallaa, joka minuun rakastuu.

Nuotti ("Ajetahan pojat komiasti, vaikka on vahrit tiellä...")**"Ajetahan pojat komiasti, vaikka on vahrit tiellä..."**

Elokuvasta Härmästä poikia kymmenen, 1950.

San. trad./Artturi Leinonen

Säv. trad.

The musical score is written on two staves in G major (one sharp) and common time. The first staff contains the first four measures of the melody, and the second staff contains the next four measures, starting with a repeat sign. The lyrics are written below the notes.

A - je - ta - han poi - jaat ko - mi - as - ti, vaik - ka on vah - rit tiel - lä.

I - sän - tä an - to he - voo - sen, ei - kä a - ja - mas - ta kiel - lä.

Nuotti ("Lääsmanni laitto sen kasakan piiskan ja kyllä se lyörä kestää...")

**"Lääsmanni laitto sen kasakan piiskan ja
kyllä se lyörä kestää..."**

Elokuvasta Härmästä poikia kymmenen, 1950

San. Artturi Leinonen

Säv. trad.

Nuotti ("Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyni lairalle maata...")

"Mitä sinä tulit ja mitä sinä laskit mun sänkyni lairalle maata..."

Elokuvasta Härmästä poikia kymmenen, 1950.

San. trad. ja Artturi Leinonen.

Säkeistöt 2 - 4 kirjasta Härmän laulukirja, laulanut Irja Kuoppala 1975.

Säv. trad.

2. Viirentoista vanhasta ensimmäänen suru
on mun syrämmeni pohojas maannu,
kun yhyreltä nätiltä mamman poijalta
muistoksi oon sen saanu.
3. Mitä sinä tulit kertaakaan
mua hyvästä pitämähän,
kun saatit mun nuoren syrämmeni
suruhun ja ikävähän.
4. Ensin sinä mun suostutit,
ja sitten sinä mun heitit.
Vaasan parhaalla Malaperilla
sen erokirian teetit.
5. Mitä sinä tulit kertaakaan
näin huonollen kun mullen,
kun en minä kerran kelevannu
ikuiseksi sulle.
6. Muistelen silimiäs sinisiä
ja muistelen tummaa tukkaa.
Muistelen aikoja entisiä
ja eikä ne unohrukkaan.

Nuotti ("Niin monta yötä kun komia poika on lairallani maannu...")**"Niin monta yötä kun komia poika on
lairallani maannu..."**

Elokuvasta Härmästä poikia kymmenen, 1950.

San. Trad ja Artturi Leinonen

Säv. Trad.

Niin mon-ta yö - täkun ko-mi-a poi - ka on lai-ral-la - ni maan - nu,
it - ket - tä-ny ja van - not - ta-nu, ei - kä kal - lis-ta ka - naa saa - nu.

2. Kerran mä sanon sen kallihin sanan ja
sillon isänä mun heittää.
Saat painaa sormehen kultasen ringin ja
silikillä kaulani peittää.

Nuotti ("Oliko se kunnon friiari, joka kahta rakasteloo...")**"Oliko se kunnon friiari, joka kahta rakasteloo..."**

Elokuvasta Härmästä poikia kymmenen, 1950.

San. Trad. ja Artturi Leinonen

Säv. Trad.

Nuotti ("Pupujussi se metsässä, nukkuu kuusen alla...")

"Pupu-Jussi se metsässä, nukkuu kuusen alla..."

Elokuvasta Ryysyrannan Jooseppi, 1955.

San. Ilmari Kianto

Loput laulun sanoista kopioitu Ilmari Kiannon
romaanista Ryysyrannan Jooseppi, 1924.

Säv. Tauno Pytkäinen

Pu - pu - Jus - si se met - sä - sä nuk - kuu kuu - sen al - la,
5 Mök - ki - ki o - ma on jus - sil - la. po - lut - ki se kor - pe - hen tal - laa.
9 Hei li - ri lii! Hei lu - ri luu! Jus - si se tans - si - a tai - taa.
13 Hei li - ri lii! Hei lu - ri luu! Ku - pe - rin - kei - kaa ja pyl - lyl - leen.

2. Kesällä kelteisillään käy,
talvella hällä on turkki.
Jussia huolet ei painavan näy,
kuutamöönä se kurkkii!
Hei liri lii! Hei luri luu!
Liekköhän jussilla paitaa?
Hei liri lii! Hei luri luu!
Kuperinkeikkaa ja pyllylleen.

3. Pupu-Jussi on maallinen mies,
veitikall' äijä on viljaa!
Säkkiä kantaa se myllylleen!
laihossa laukkaapi hiljaa!
Hei liri lii! Hei luri luu!
jussi se tanssia taitaa.
Hei liri lii! Hei luri luu!
kuperinkeikkaa ja pyllylleen.

Nuotti ("Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa...")

"Sä tunnetko hyljätyn unelmat, jotka hehkua arjelle antaa..."

Elokuvasta Tähtisilmä, 1955.

San. tuntematon

Säv. George de Godzinsky

Nuotti (Kahden maailmassa)

Kahden maailmassa

Elokuvassa Jengi/Ota minut nuorena, 1963.

San. Lauri Jauhiainen

Säv. Olavi Karu

